

ARTICOLE

CONSIDERAȚII ASUPRA DECIZIEI CURȚII CONSTITUȚIONALE A ROMÂNIEI NR.206/2013 REFERITOARE LA ART. 414⁵ ALIN. 4 DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ

Carmen LAZĂR*

Résumé. Considérations sur la Décision de la Cour Constitutionnelle de Roumanie no.206/2013. La Cour Constitutionnelle roumaine a été amenée à se prononcer sur l'exception d'inconstitutionnalité invoquée à l'encontre d'une disposition du Code de procédure pénale, à savoir celle qui statue que les décisions prononcées par la Haute Cour de Cassation et de Justice dans le cadre du recours dans l'intérêt de la loi - décisions qui interprètent la loi - sont obligatoires pour toutes les juridictions de jugement. Cette décision de la Cour Constitutionnelle intervient dans la matière de l'insulte et de la calomnie, dans le contexte d'une décision dans l'intérêt de la loi de la Haute Cour qui, contrairement à ce qu'avait statué auparavant la Cour Constitutionnelle, a interprété que les dispositions pénales incriminant l'insulte et la calomnie ne sont plus en vigueur. Après que, dans la première partie de la motivation de sa décision, la Cour Constitutionnelle considère que la disposition mentionnée n'est pas en soi contraire à la Constitution, ensuite, constatant que l'interprétation de la Haute Cour ouvre un précédent dangereux pour l'autorité des décisions de la Cour Constitutionnelle, celle-ci affirme qu'une déclaration d'inconstitutionnalité pure et simple s'impose et procède en conséquence dans le dispositif.

Mots clé: Cour Constitutionnelle, contrôle de constitutionnalité, exception d'inconstitutionnalité, Haute Cour de Cassation et de Justice, recours dans l'intérêt de la loi, Code de procédure pénale.

Cuvinte cheie: Curtea Constituțională, control de constituționalitate, excepție de neconstituționalitate, Înalta Curte de Casație și Justiție, recurs în interesul legii, Cod de procedură penală.

Recent¹, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia 206/2013² referitoare la art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, admitând excepția de neconstituționalitate ridicată și statuând pur și simplu că prevederea menționată este neconstituțională. Pentru motivele pe care le vom arăta în continuare, considerăm că instanța de contencios constituțional ar fi trebuit să statueze că art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală este neconstituțional doar dacă este interpretat în sensul că deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în recursuri în interesul legii sunt obligatorii pentru instanțele de judecată chiar dacă contravin unor decizii ale Curții Constituționale, ele încălcând astfel art. 147 alin. 4 din

Constituția României. Cu alte cuvinte, Curtea Constituțională ar fi trebuit să pronunțe neconstituționalitatea sub rezerva interpretării conforme.

Decizia comentată intervine în contextul în care Înalta Curte de Casație, pronunțându-se într-un recurs în interesul legii³, a statuat că infracțiunile de insultă și calomnie nu mai sunt în vigoare, deși o decizie anterioară a Curții Constituționale⁴, declarând neconstituțională Legea 278/2006 ce abroga art. 205 – referitor la infracțiunea de insultă - și 206 – referitor la infracțiunea de calomnie - din Codul penal, statuase că prevederile abrogate continuă să producă efecte⁵. În urma deciziei menționate a Înaltei Curți, instanțele de judecată au fost puse în situația de a ști ce decizie să aplice în materia insultei și calomniei: cea a Înaltei Curți, obligatorii în virtutea art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, sau cea a Curții Constituționale, obligatorii în virtutea art. 147 alin. 4 din Constituție? Cu alte cuvinte, instanțele trebuiau să considere fie că cele două infracțiuni nu mai există în ordinea de drept, fie că, dimpotrivă, ele există și trebuie sancționate în continuare potrivit art. 205 și 206 din Codul penal.

Într-un articol anterior⁶ - notă la Decizia menționată a Înaltei Curți – arătam că: decizia Înaltei Curți, indiferent de posibila valabilitate a argumentelor ei, încalcă caracterul obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale consacrat prin art. 147 alin. 4 din Constituție, ceea ce este inadmisibil; art.64 alin.(3) din Legea 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative nu este aplicabil în cazul dat, nefiind vorba de o repunere în vigoare prin voința legiuitorului și nici, de altfel, prin cea a Curții Constituționale însăși, ci de o reintrare în vigoare ca efect automat al sancțiunii aplicate unei legi neconforme cu Constituția - declararea neconstituționalității legii; neadmiterea unui asemenea efect ar anihila principiul obligativității deciziilor Curții Constituționale, lăsând astfel Constituția la bunul plac al legiuitorului; reintrarea automată în vigoare a unor prevederi cu caracter penal nu contravine principiului legalității incriminării, noțiunea de "lege" – astfel cum a fost definită de Curtea Europeană a Drepturilor Omului - incluzând și jurisprudența constantă și previzibilă; or, prin faptul că se publică în Monitorul Oficial, că au efecte numai pentru viitor iar Curtea Constituțională însăși precizează în cuprinsul lor efectul reintrării în vigoare a infracțiunilor abrogate, decizii ca cea menționată îndeplinesc condițiile pentru a se aprecia că principiul legalității incriminării a fost respectat. Ca urmare a acestor argumente, conchideam în articolul menționat că instanțele de judecată trebuie să respecte decizia Curții Constituționale și nu pe cea a Înaltei Curți, deoarece, dat fiind că jurisprudența Curții Constituționale se încorporează în Constituție iar cea a Înaltei Curți se încorporează în legea pe care o interpretează – în speță Codul penal -, ele au de ales de fapt între Constituție și lege, soluția care se impune fiind mai mult decât evidentă.

Considerentele Deciziei 206/2013 reiau o parte din aceste argumente și aduce altele noi, arătând că art. 64 alin. 3 din Legea 24/2000 se adresează doar legiuitorului și că reintrarea de drept în vigoare a dispozițiilor incriminatoare abrogate nu este decât un efect specific al constatării neconstituționalității dispoziției abrogatoare, în lipsa ei deciziile de acest tip ale Curții Constituționale urmând să nu aibă în realitate niciun efect; or, dispozițiile abrogatoare nu sunt exceptate de la controlul de constituționalitate (și, am adăuga noi, nu există niciun motiv obiectiv ca ele să fie exceptate) iar acest efect specific

se întemeiază pe art. 142 alin. 1 din Constituție – care consacră rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției – și pe art. 147 alin. 4 din Constituție – care consacră caracterul obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale. Pe de altă parte, Curtea Constituțională remarcă faptul că legea fundamentală și, pe baza ei, legile infraconstituționale (printre care, presupunem noi – căci Curtea nu precizează -, Codul de procedură penală cu al său art.414⁵ în discuție) au creat pentru ea și pentru Înalta Curte de Casație și Justiție competențe diferite: prima se pronunță asupra constituționalității legilor (ceea ce, adăugăm noi, implică interpretarea Constituției), cea de-a doua se pronunță asupra interpretării legilor infraconstituționale, asigurând astfel interpretarea și, deci, aplicarea lor unitare; aceste competențe diferite împiedică posibilitatea unor decizii contradictorii ale lor, asigurând în consecință respectarea deciziilor ambelor instanțe. Se pune atunci întrebarea: cum a ajuns Curtea Constituțională să considere că art. 414⁵ alin. 4 este "de vină" pentru că s-a ajuns la soluții diferite ale celor două instanțe în materia insultei și calomniei, la nerespectarea deciziei 62/2007 Curții Constituționale? Cu atât mai mult cu cât în considerente ea afirmă clar că singura interpretare conformă cu Constituția a art. 414⁵ alin. 4 este cea în sensul că, pe de o parte, interpretarea și aplicarea unitară a legilor exclud deciziile Curții Constituționale (altfel spus, acestea nu pot face obiectul interpretării Înaltei Curți), iar pe de altă parte că interpretarea asigurată de Înalta Curte este obligatorie numai pentru instanțele judecătorești, nu și pentru Curtea Constituțională (care nu face parte din sistemul instanțelor judecătorești); numai într-o asemenea interpretare deciziile date de Înalta Curte în interesul legii pot fi obligatorii. În continuare, pe baza celor arătate, Curtea Constituțională ajunge la concluzia că interpretarea Înaltei Curți de Casație și Justiție conținută în Decizia 8/2010 este neconstituțională, încălcând prevederile constituționale referitoare la securitatea juridică, la separația puterilor, la rolul Înaltei Curți și la cel al Curții Constituționale, la obligativitatea deciziilor Curții Constituționale, Înalta Curte erijându-se în instanță de control judiciar asupra deciziilor Curții Constituționale. Cu alte cuvinte, în prima parte a considerentelor Curtea Constituțională lasă să se înțeleagă că ar urma să pronunțe o decizie interpretativă și nu una de constatare pură și simplă a neconstituționalității. Totuși, instanța de contencios constituțional consideră că precedentul creat este foarte grav pentru securitatea juridică și pentru rolul ei, astfel că consideră necesar să sancționeze orice interpretare a prevederii în discuție care i-ar oferi Înaltei Curți posibilitatea să dea dezlegări obligatorii ce contravin Constituției și deciziilor Curții Constituționale. Or, așa cum s-a văzut până acum din chiar argumentele Curții Constituționale, art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală nu îi conferă Înaltei Curți dreptul de a interpreta deciziile Curții Constituționale, nici pe acela de a le controla, altfel spus dreptul de a nu respecta separația puterilor stabilită prin Constituție, atitudinea Înaltei Curți – care și-a depășit competențele - fiind singura răspunzătoare de situația creată, astfel că s-ar fi impus pronunțarea unei decizii de interpretare conformă, instanța de contencios constituțional "extrăgând" acea interpretare neconformă cu Constituția. Faptul că s-a creat un precedent grav – deci un considerent de natură practică, extrinsec științei dreptului - nu poate justifica pronunțarea unei soluții incorecte din punct de vedere juridic.

* Conf.univ., Facultatea de Studii Europene, UBB Cluj-Napoca; crmnlazar@yahoo.fr.

¹ La data de 29 aprilie 2013.

² Publicată în Monitorul Oficial nr. 350 din 13 iunie 2013 și pe site-ul www.ccr.ro.

³ A se vedea Decizia/2010, publicată în Monitorul Oficial nr.416 din 14 iunie 2011 și pe site-ul http://www.scj.ro/decizii_SU.asp.

⁴ A se vedea Decizia 62/2007, publicată în Monitorul Oficial nr.104 din 12 februarie 2007 și pe site-ul www.ccr.ro.

⁵ De fapt, într-un limbaj riguros juridic, având în vedere efectele penru viitor ale deciziilor Curții Constituționale, aceasta a vrut să spună că prevederile abrogate reintră de drept în vigoare.

⁶ A se vedea Carmen-Nora Lazăr, "Insultă și calomnie. Abrogarea art.205, 206 și 207 din Codul penal. Declararea neconstituționalității dispoziției abrogatoare. Efecte", publicat în revista "Dreptul" nr. 10/2011, pp.236-240.